

Sygn. akt VII Pa 64/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 marca 2021 roku

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Agnieszka Stachurska (spr.)

Sędziowie: Małgorzata Jarząbek

Renata Gąsior

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 30 marca 2021 roku w Warszawie

sprawy z powództwa R. L.

przeciwko Syndykowi Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. w upadłości likwidacyjnej

o odprawę i skapitalizowane odsetki

na skutek apelacji wniesionej przez stronę pozwaną

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi - Południe w Warszawie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 maja 2020r., sygn. akt VI P 246/19

oddała apelację.

sędzia Renata Gąsior sędzia Agnieszka Stachurska sędzia Małgorzata Jarząbek

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 maja 2020r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, orzekając w sprawie z powództwa R. L. przeciwko Syndykowi Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. w upadłości likwidacyjnej:

1. zasądził od pozwanego Przedsiębiorstwa (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. w upadłości likwidacyjnej na rzecz powoda R. L. kwotę 2.221,56 zł tytułem odsetek za opóźnienie w wypłacie odprawy pieniężnej;
2. umorzył postępowanie w pozostałej części;
3. odstąpił od obciążania stron kosztami procesu.

Sąd I instancji dokonał następujących ustaleń i rozważań:

Powód R. L. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. oraz przez jej poprzedników prawnych w okresie od 1 września 1988r. do 30 czerwca 2017r. Stosunek pracy ustał w wyniku rozwiązania umowy o pracę za wypowiedzeniem przez pracodawcę na podstawie art. 30 § 1 pkt 2 Kodeksu pracy w związku z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 13 marca 2003r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników.

Postanowieniem Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie z dnia 13 września 2012r. w sprawie IX GU 69/12 ogłoszono upadłość Przedsiębiorstwa (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. z możliwością zawarcia układu. Postanowieniem Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie z dnia 27 maja 2015r., wydanym w sprawie X GUp 35/15, zmieniono sposób prowadzenia postępowania upadłościowego na postępowanie upadłościowe obejmujące likwidację majątku dłużnika.

Przelewem z dnia 9 maja 2019r. powodowi została wypłacona odprawa w kwocie 14.220,11 zł netto (17.341,11 zł brutto).

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił w oparciu o zebrane dowody z dokumentów, których wiarygodność nie była kwestionowana przez strony.

Przeprowadzając rozważania prawne, Sąd I instancji wstępnie podkreślił, że z ustaleń, jakie poczynił, wynika że stosunek pracy powoda ustał z dniem 30 czerwca 2017r. Jednocześnie, w związku z rozwiązaniem umowy o pracę za wypowiedzeniem przez pracodawcę z przyczyn niedotyczących wyłącznie powoda, powód nabył prawo do odprawy pieniężnej w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia, czyli w kwocie 17.341,11 zł brutto. Roszczenie o odprawę stało się wymagalne z dniem zakończenia stosunku pracy, tj. 30 czerwca 2017r. Co prawda w toku postępowania strona pozwana argumentowała, że wynagrodzenie powinno być wypłacane pracownikom do 10-ego dnia następnego miesiąca, jednak należy pamiętać, iż terminy wypłaty wynagrodzenia za pracę nie mają zastosowania w przypadku należności związanych z zakończeniem stosunku pracy. Z chwilą zakończenia stosunku pracy wymagalne stają się należności wynikające z owego stosunku pracy, takie jak ekwiwalent za niewykorzystany urlop, wynagrodzenie za pracę, czy odprawa. Oznacza to więc, że powód mógł domagać się odsetek od odprawy od dnia następnego po dniu wymagalności, tj. od 1 lipca 2017r. W toku postępowania ostatecznie sprecyzował, że wnosi o zasądzenie skapitalizowanych odsetek za okres od 10 lipca 2017r. do 9 maja 2019r., w którym została wypłacona odprawa. Sąd Rejonowy wskazał, że strona pozwana nie kwestionowała kwoty dochodzonych odsetek.

W dalszej części rozważań prawnych Sąd I instancji podkreślił, że wierzytelność powoda o odprawę powstała już po ogłoszeniu upadłości, a więc jest wierzytelnością do masy upadłości. Również związane z nią odsetki stanowią wierzytelność do masy upadłości i powinny być zaspokajane z masy upadłości na bieżąco przez syndyka. Możliwe jest więc wytoczenie powództwa o skapitalizowane odsetki. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 kwietnia 2016r., sygn. akt III CZP 113/15, wyraził pogląd, że roszczenie o odsetki za okres po ogłoszeniu upadłości może być dochodzone przeciw upadłemu w drodze powództwa nawet przed zakończeniem postępowania upadłościowego. Wobec tego Sąd Rejonowy uznał, że powód ma prawo do odsetek związanych z opóźnieniem w wypłacie odprawy.

Jeśli chodzi natomiast o roszczenie o odprawę pieniężną, żadaną przez powoda na podstawie art. 10 w zw. z art. 8 ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, to Sąd I instancji miał na uwadze, że cała żądana przez powoda odprawa została mu wypłacona w toku postępowania w dniu 9 maja 2019r. W piśmie procesowym z dnia 30 października 2019r. powód poinformował więc, że nie podtrzymuje powództwa w tej części, co zostało potraktowane jako cofnięcie pozwu w zakresie odprawy, a syndyk masy upadłości w piśmie procesowym z dnia 2 grudnia 2019r. wyraził na to zgodę. Dalej Sąd Rejonowy zacytował art. 203 § 1 k.p.c. i wskazał, że ponieważ w rozpatrywanej sprawie nie wyznaczono rozprawy, to powód mógł cofnąć pozew bez zgody pozwanego. Sąd I instancji nie dopatrywał się również przesłanek z art. 203 § 4 k.p.c., ani z art. 469 k.p.c., które przemawiałyby za niedopuszczalnością cofnięcia pozwu. Wobec powyższego, według Sądu Rejonowego, cofnięcie pozwu w zakresie roszczenia o odprawę było skuteczne i dlatego postępowanie w tej części zostało umorzone.

Sąd I instancji odstąpił od obciążania stron kosztami procesu, w tym strony pozwanej nie obciążył opłatą sądową od pozwu, od której powód był zwolniony z mocy ustawy, z uwagi to, że stroną pozwaną jest syndyk reprezentujący spółkę w upadłości (wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi – Południe z dnia 25 maja 2020r. wraz z uzasadnieniem, k. 91 i k. 99 – 101 a.s.).

K. G. – Syndyk Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. w dniu 1 lipca 2020r. złożył apelację, w której zaskarżył w całości wyrok Sądu I instancji, zarzucając naruszenie przepisów w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 15 maja 2015r., tj.:

1. art. 144, art. 145 i art. 263 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze oraz art. 174 § 1 k.p.c. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że roszczenie o odsetki za okres po ogłoszeniu upadłości może być dochodzone przeciw upadłemu w drodze powództwa nawet przed zakończeniem postępowania upadłościowego, podczas gdy wydana uchwała Sądu Najwyższego w tym przedmiocie dotyczyła całkiem odmiennego stanu faktycznego;
2. art. 342 ust. 1 pkt 5 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji nieuwzględnienie okoliczności, że należność odsetkowa zgodnie z powołaną normą podlega zaspokojeniu dopiero w kategorii piątej, zaś uwzględnienie przez Sąd Rejonowy tego roszczenia odsetkowego sprawia, iż wierzytelność nabiera charakteru kosztu postępowania zaliczanego do kategorii pierwszej, co w efekcie doprowadzi do naruszenia zasady równego traktowania wierzycieli tej samej kategorii i nieuzasadnionego uprzywilejowania tej wierzytelności;
3. art. 236 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że wierzytelność odsetkowa w stosunku do masy upadłości nie podlega zgłoszeniu do masy upadłości, podczas gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu powinna doprowadzić do przekonania, iż odsetki od wierzytelności umieszczone w kategorii pierwszej podlegają zaspokojeniu w kategorii piątej i podlegają zgłoszeniu na listę wierzytelności;
4. art. 230 ust. 2 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że wierzytelność odsetkowa w stosunku do masy upadłości winna być traktowana jako koszt postępowania upadłościowego lub na równi z kosztami postępowania upadłościowego, albowiem powstała po ogłoszeniu upadłości pracodawcy, podczas gdy żaden z przepisów w/w ustawy nie uzasadnia uprzywilejowania odsetek od należności pracowniczej kategorii I i potraktowania ich jako należności tej samej kategorii;
5. art. 146 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że dopuszczalne jest procesowanie się z syndykiem o należność stanowiącą wierzytelność kategorii V i zasądzenie jej na rzecz wierzyciela, pomimo że powołany przepis ustanawia kategoriyczny zakaz wszczynania postępowania egzekucyjnego w tym zakresie przeciwko syndykowi.

W oparciu o powyższe skarżący wniósł o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, a następnie odrzucenie pozwu, względnie przekazanie sprawy według właściwości sędziemu – komisarzowi i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych za obie instancje, względnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z uwagi na fakt nierozpoznania istoty sprawy wraz z obowiązkiem orzeczenia o kosztach postępowania za obie instancje.

W uzasadnieniu apelacji Syndyk wskazał, że orzeczenie Sądu I instancji opiera się wyłącznie na uchwale Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2016r., sygn. akt III CZP 113/15, z której wynika, że roszczenie o odsetki za okres po ogłoszeniu upadłości może być dochodzone przeciw upadłemu w drodze powództwa nawet przed zakończeniem postępowania upadłościowego. Według Syndyka, uszło jednak uwadze Sądu Rejonowego, że w zaprezentowanej uchwale występował odmienny stan faktyczny, a poza tym uchwała miała odpowiedzieć na pytanie, czy jest dopuszczalne podjęcie i prowadzenie postępowania zawieszzonego na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. w części odnoszącej się do powództwa o zasądzenie należności z tytułu odsetek ustawowych od wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości za okres po ogłoszeniu upadłości w sytuacji, kiedy w toczącym się i niezakończonym postępowaniu upadłościowym wierzytelność została umieszczona na liście wierzytelności. Powyższe wskazuje według Syndyka, że powołana uchwała ewidentnie dotyczy wierzytelności, która podlegała zgłoszeniu na listę wierzytelności, a tym samym stanowiła typową wierzytelność upadłościową powstałą przed dniem ogłoszenia upadłości.

W dalszej części strona apelująca zaakcentowała, że w okolicznościach rozpatrywanej sprawy przedmiotem postępowania od początku była wierzytelność w stosunku do masy, która powstała po ogłoszeniu upadłości. Nie

podlega ona zgłoszeniu na listę wierzytelności, ponieważ zgodnie z art. 343 w/w ustawy takie wierzytelności zaspokajane są w pierwszej kolejności w miarę wpływu do masy stosownych sum. Z tego też względu odsetki od takiej należności z samej istoty mogą dotyczyć okresu po dniu ogłoszenia upadłości, a postępowanie w tym zakresie nie podlega zawieszeniu na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. Skarżący podniósł jednak, że wbrew myleniu pogładowi Sądu Rejonowego odsetki nie mogą być traktowane na równi z wierzytelnością główną.

Syndyk wskazał również, że Sąd Rejonowy, wydając zaskarżone rozstrzygnięcie, nie wziął pod uwagę faktu, iż z datą upadłości, będącą tożsamą z dniem wydania postanowienia, wszystkie wierzytelności wobec upadłego mogą być windykowane jedynie drogą zgłoszenia ich na listę wierzytelności i przez podział funduszy masy upadłości. Dodatkowo wszelkie zobowiązania muszą być zaspokajane zgodnie z kategorią zaszeregowania opisaną w art. 342 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, której to przepisy stanowią *lex specialis* w stosunku do innych ustaw.

Jeśli chodzi o należności ze stosunku pracy, powstałe po dniu ogłoszenia upadłości, to Syndyk wyjaśnił, że mieszczą się one w kategorii pierwszej, która jest zaspokajana w miarę posiadanych w masie środków. Jak wynika z art. 342 w zw. 230 ust. 2 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze w kategorii pierwszej jest mowa o "należnościach ze stosunku pracy", ale nie wymieniono w tej kategorii odsetek. Gdyby ustawodawca chciał uprzywilejować również roszczenie z tytułu odsetek, to wyraźnie by to zaznaczył. ***Tymczasem odsetki od wierzytelności umieszczonych w kategorii pierwszej, podlegają zaspokojeniu w kategorii piątej i zgłoszeniu na listę, co wynika z uchwały Sadu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2007r., sygn. akt III CZP 64/07, w której SN potwierdził, że odsetki nie stanowią kosztu postępowania upadłościowego.*** Syndyk podkreślił, że odsetki, bez względu na źródło ich pochodzenia czy też przedmiotowy rodzaj, zostały wymienione w art. 342 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze w dalszej kolejności zaspokojenia z masy upadłości, aniżeli zaliczane do pierwszej z tych kategorii należności ze stosunku pracy za okres po ogłoszeniu upadłości. W tym stanie rzeczy odsetek nie stanowiących kosztu postępowania upadłościowego w rozumieniu art. 230 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze nie będzie obejmował przepis art. 342 ust. 1 pkt 1 tej ustawy, wymieniający wierzytelności i należności podlegające zaspokojeniu z funduszy masy upadłości w pierwszej kategorii. Nie znajdzie do nich zastosowania także przepis art. 343 ust. 1 w/w ustawy, na podstawie którego koszty postępowania upadłościowego pokrywa się niezwłocznie w miarę posiadanych funduszy. Przypadające za czas po ogłoszeniu upadłości należności ze stosunku pracy z racji zaliczenia ich do kosztów postępowania upadłościowego, nie tylko są uprzywilejowane w ten sposób, że są ustawowo wpisane do pierwszej kategorii, ale też podlegają realizacji niezwłocznie w miarę posiadanych funduszy. Syndyk, powołując się na przepis art. 324 ust. 1 pkt 5 w/w ustawy wskazał, że odsetki, pomimo ich charakteru ubocznego i pochodnego względem wierzytelności głównej, nie dzielą losu tej należności, albowiem z jednoznacznie wyrażonej woli ustawodawcy zaliczone zostały do innej, odrębnej kategorii zaspokojenia, niższej, a więc gorszej od tej, w której ma być zaspokojona wierzytelność.

Dodatkowo, w ocenie Syndyka, w okolicznościach przedmiotowej sprawy doszło do naruszenia art. 146 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, niemożliwe jest bowiem przyjęcie, że sporna należność może podlegać zasądzeniu, skoro takiego uwzględnionego roszczenia nie można przełożyć na możliwość wszczęcia postępowania egzekucyjnego. W konsekwencji Syndyk stwierdził, że skoro umarza się postępowanie wszczęte przed ogłoszeniem upadłości, ale po prawomocności postanowienia o ogłoszeniu upadłości, to tym bardziej nie można wszczynać nowego postępowania egzekucyjnego, a wszczęte należy umorzyć.

Syndyk zaprezentował również stanowisko, że niedopuszczalne jest, aby w ramach tego samego systemu prawnego wierzyciel mógł uzyskać tytuł egzekucyjny, w którym zasądzone świadczenie od upadłego na jego rzecz, a jednocześnie nie posiadał uprawnienia do wszczęcia i wyegzekwowania od upadłego tego świadczenia w drodze postępowania egzekucyjnego. Tym samym w przekonaniu Syndyka, z art. 146 ust. 1 w/w ustawy należy wywieść, że nie jest w ogóle dopuszczalne procesowanie się z Syndykiem o zapłatę należności pieniężnej należącej do kategorii V.

W ocenie Syndyka w przedmiotowej sprawie powinna znaleźć zastosowanie uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 1992r., sygn. akt III CZP 22/92, co uzasadniałoby odrzucenie pozwu. Jednakże, gdyby Sąd rozpoznający apelację, ocenił że odrzucenie pozwu jest nieuzasadnione, to istnieje szereg argumentów przemawiających za przekazaniem sprawy sędziemu-komisarzowi celem rozpoznania jej w trybie właściwym. W tym zakresie Syndyk

powołał się również na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 1967r., wydany w sprawie I CR 100/67, zgodnie z którym po ogłoszeniu upadłości wierzycielowi pragnącemu uczestniczyć w czynnościach postępowania upadłościowego, do udziału w których niezbędne jest ustalenie wierzytelności, przysługuje - jako droga wyłączna - prawo zgłoszenia swej wierzytelności w trybie przewidzianym w art. 150 prawa upadłościowego. Jeżeli mimo to wierzyciel, w celu realizacji swego uprawnienia, wystąpi na drogę procesu, to pozew nie może ulec odrzuceniu, ale jako mylnie skierowany, sąd procesowy przekaze go sędziemu-komisarzowi. Syndyk zaznaczył, że w przywołanej uchwale Sądu Najwyższego wskazane jest, że w pewnych okolicznościach pozew, który nie ulega odrzuceniu, winien zostać przekazany sędziemu-komisarzowi.

W konsekwencji, według syndyka, niedopuszczalne jest w opisanych okolicznościach wydanie wyroku uwzględniającego powództwo, skoro zachodzą przesłanki do odrzucenia pozwu lub przekazania go według właściwości sędziemu-komisarzowi (apelacja pozwanego z dnia 1 lipca 2020r., k. 104 – 107 a.s.).

W odpowiedzi na apelację R. L. wniósł o oddalenie apelacji pozwanego oraz uznanie, że Sąd I instancji w sposób prawidłowy zinterpretował i zastosował przepisy prawa oraz kompleksowo ocenił dowody zgromadzone w sprawie. Nadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania, a uzasadniając swe stanowisko przytoczył tożsame argumenty, jak na wstępie odpowiedzi na apelację. W jego ocenie zaskarżony wyrok powinien być utrzymany, a apelacja pozwanego oddalona (odpowiedź na apelację z dnia 19 października 2020r., k. 116 a.s.).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja Syndyka Masy Upadłości Przedsiębiorstwa (...) sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W., jako niezasadna, podlegała oddaleniu.

Tytułem wstępu podkreślić należy, że okoliczności faktyczne w przedmiotowej sprawie, kwota skapitalizowanych odsetek od odprawy wypłaconej powodowi oraz sam fakt, że odprawa została wypłacona z opóźnieniem, nie były przedmiotem sporu. Sporne było jedynie to, czy sąd pracy w postępowaniu, które prowadził, mógł i powinien był rozstrzygnąć o skapitalizowanych odsetkach od odprawy, a więc w istocie, czy droga sądowa w tego rodzaju sporze jest dopuszczalna. Gdyby takiej drogi nie było, jak sugeruje apelujący, formułując różne wnioski apelacyjne, w tym o odrzucenie pozwu, to oczywistym jest, że spór nie mógłby się toczyć. Jednak Sąd I instancji, a potem Sąd Okręgowy, rozpoznając zażalenie pozwanego, już zaprezentował swój pogląd w kwestii możliwości odrzucenia pozwu i Sąd rozpoznający apelację co do zasady go podziela. Skutkiem tego jest brak podstaw do odrzucenia pozwu w przedmiotowej sprawie, jak również brak podstaw do przekazania sprawy sędziemu komisarzowi, droga sądowa w takim sporze, jak przedmiotowy, jest bowiem dopuszczalna. Powód może wytoczyć i prowadzić proces. Art. 144 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. z 2015r., poz. 233) – dalej jako pr. u. n. - w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 15 maja 2015r., przewidywał, że jeżeli ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego, postępowania sądowe i administracyjne dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i dalej prowadzone jedynie przez syndyka lub przeciwko niemu. Z kolei art. 145 stanowił, że postępowanie sądowe lub administracyjne w sprawie wszczętej przeciwko upadłemu przed dniem ogłoszenia upadłości o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości, o ile odrębna ustawa nie stanowi inaczej, może być podjęte przeciwko syndykowi tylko w przypadku, gdy w postępowaniu upadłościowym wierzytelność ta po wyczerpaniu trybu określonego ustawą nie zostanie umieszczona na liście wierzytelności. Wynikająca z cytowanych przepisów legitymacja syndyka do udziału w postępowaniach dotyczących masy upadłości nabywa szczególnego znaczenia w odniesieniu do wierzytelności zaspokajanych w postępowaniu upadłościowym, które można podzielić doktrynalnie na dwie kategorie. Pierwsza to zobowiązania upadłego powstałe przed datą ogłoszenia upadłości. W tym wypadku prowadzenie postępowań przeciwko syndykowi jest możliwe po spełnieniu przesłanek z art. 145 ust. 1. Drugą kategorią wierzytelności są zobowiązania masy upadłości (art. 230 ust. 2) i w tym wypadku nie stosuje się przepisu art. 145 ust. 1, co oznacza, że wierzyciel może wytoczyć przeciwko syndykowi powództwo na zasadach ogólnych na dowolnym etapie postępowania upadłościowego. Wierzytelności te nie podlegają zgłoszeniu i umieszczeniu na liście wierzytelności. Syndyk spłaca takie wierzytelności na warunkach określonych w art. 343 (Witosz Aleksander Jerzy

(red.), Prawo upadłościowe. Komentarz, WKP 2017). Podobne poglądy prezentuje i prezentowało orzecznictwo, tak w obecnym stanie prawnym, jak w okresie obowiązywania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934r. - Prawo upadłościowe. W orzecznictwie Sądu Najwyższego na tle tego unormowania dominował pogląd, zgodnie z którym, jeżeli wierzytelność powstała przed ogłoszeniem upadłości, a więc dotyczy upadłego podmiotu, to właściwa jest droga postępowania upadłościowego. Jeśli zaś wierzytelność powstała po ogłoszeniu upadłości, czyli w stosunku do masy upadłości, to właściwa jest droga procesu (por. uchwały: z dnia 25 sierpnia 1994r., I PZP 33/94, OSNP 1994, nr 10 poz. 161; z dnia 6 stycznia 1995r., I PZP 53/94, OSNP 1995, Nr 11, poz. 129; z dnia 29 sierpnia 1995r., I PZP 22/96, OSNP 1996, nr 1, poz. 180; postanowienie z dnia 1 października 1999r., II CKN 672/99, nie publ.). Zapatrywanie takie, do którego przychyła się skład orzekający w przedmiotowej sprawie, przeważa też w piśmiennictwie. Wskazuje ono na brak przeszkód do rozpoznania roszczenia w procesie, jeśli dotyczy wierzytelności powstałych po ogłoszeniu upadłości, w tym odsetek od świadczeń, które zostały wypłacone po ogłoszeniu upadłości pracodawcy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 sierpnia 2008r., III CSK 102/08). We wskazanym orzeczeniu z 28 sierpnia 2008r. powodem był Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, który pozywając syndyka masy upadłości domagał się zapłaty odsetek od kwot wypłaconych na zaspokojenie należności pracowniczych. Choć w sprawie tej nie mieliśmy do czynienia z powodem – pracownikiem, to omówiona przez Sąd Najwyższy kwestia możliwości wystąpienia na drogę sądową przeciwko syndykowi z żądaniem zasądzenia odsetek, ma też odniesienie do stanu faktycznego przedmiotowej sprawy.

W przedmiotowej sprawie wierzytelności powoda zarówno co do świadczenia głównego, jak i odsetkowe powstały już po ogłoszeniu upadłości pozwanego. Odnośnie takich wierzytelności nie ma zastosowania art. 92 ust. 1 pr. u. n. Przepis ten należy analizować uwzględniając, że dochodzenie i zaspokojenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym jest zróżnicowane w zależności od rodzaju wierzytelności. Owe różnice wynikają m.in. z czasu powstania wierzytelności. Jeśli mamy do czynienia z wierzytelnością upadłościową tzn. powstałą przed ogłoszeniem upadłości, to trybem dochodzenia jest zgłoszenie wierzytelności. Jeśli zaś z wierzytelnością w stosunku do masy tzn. powstałą po ogłoszeniu upadłości, to dochodzić jej można przeciwko syndykowi na zasadach ogólnych. Taka wierzytelność, jako powstała po ogłoszeniu upadłości, a dotyczy to również odsetek, nie podlega zgłoszeniu sędziemu - komisarzowi w formie określonej w art. 236 pr. u. n. (por. Komentarz do prawa upadłościowego autorstwa Pawła Jandy - system informacji prawnej LEX art. 92 ust. 1, art. 236. Tożsame stanowisko wyrażono w publikacji Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz pod red. S. Gurgula, 9 wydanie, wydawnictwo C. K. Beck, Warszawa 2013 r. str. 237-238). Również w orzecznictwie podkreśla się, że art. 92 pr. u. n. nie odnosi się do odsetek od wierzytelności będących kosztami postępowania i zobowiązaniami masy upadłości. W sposób jednoznaczny przyjmuje się możliwość naliczania odsetek od tych wierzytelności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2007r., III CZP 64/07, OSNC 2008/7-8, poz. 84; a także wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 29 czerwca 1993r., III APr 41/93, OSA 1994/2, poz. 4), co nie daje jeszcze odpowiedzi na pytanie, w jakiej kolejności mają być zaspokajane. W obu wymienionych orzeczeniach, szczególnie w tym z 29 czerwca 1993r. (III APr 41/93), Sąd potwierdził jednak, że pracownik ma prawo do odsetek z tytułu opóźnionej wypłaty wynagrodzenia za pracę wykonaną od daty ogłoszenia upadłości.

Syndyk, składając apelację w rozpatrywanej sprawie, zarzucił naruszenie szeregu przepisów. Uwzględniając stanowisko wyżej zaprezentowane, jako oczywiście bezzasadne, należało ocenić zarzuty naruszenia art. 144 i art. 145 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze. Sąd Rejonowy wymienionych przepisów nie naruszył, przyjmując że roszczenie w sprawie o odsetki może być dochodzone w drodze powództwa, nawet przed zakończeniem postępowania upadłościowego. Wskazane przepisy i ich interpretacja prezentowana w orzecznictwie i w doktrynie, potwierdzają stanowisko Sądu I instancji. Wprawdzie – jak słusznie podniósł Syndyk – Sąd ten oparł swe rozstrzygnięcie na poglądzie Sądu Najwyższego zaprezentowanym w sprawie o sygn. III CZP 113/15, która dotyczy sytuacji faktycznej zupełnie innej niż w przedmiotowej sprawie, nie oznacza to jednak, że sam pogląd Sądu Rejonowego, z którego wynika możliwość prowadzenia postępowania sądowego w takiej sprawie jak przedmiotowa i wydania w niej rozstrzygnięcia, jest błędny. Z powodów, o których była mowa, Sąd II instancji ocenia go jako słuszny i odpowiadający przepisom, choć odwołujący się nietrafnie do orzeczenia SN, które jest w tej sprawie nieadekwatne.

Jeśli chodzi o naruszony przez Sąd Rejonowy art. 174 § 1 k.p.c., to Syndyk Masy Upadłości, mimo że formalnie podał na czym to naruszenie polegało, nie przedstawił odpowiedniej argumentacji i wniosków adekwatnych do treści wskazanego przepisu. Poza tym pamiętać trzeba, że wskazany przepis w § 1, mówiąc o zwieszeniu postępowania sądowego z urzędu, wymienia kilka niezależnych od siebie i nienakładających się sytuacji, które taką decyzję Sądu powodować powinny. Syndyk natomiast, poza tym że nie podał, który z punktów wymienionego przepisu naruszył Sąd Rejonowy w przedmiotowej sprawie, to jeszcze nie zaprezentował argumentacji wskazującej na takie naruszenie, adekwatnej do treści tego przepisu. Zarzut, o którym mowa, był więc w istocie nieskuteczny. Podobnie Sąd ocenił zarzucone w apelacji naruszenie art. 263 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze. Ten przepis został wymieniony w jednym punkcie z innymi przepisami, a mianowicie art. 144, art. 145 w/w ustawy oraz art. 174 § 1 k.p.c. Przypomnieć należy, że przed nowelizacją dokonaną ustawą z dnia 15 maja 2015r., art. 263 przewidywał, że odmowa uznania wierzytelności według przepisów niniejszego działu nie stanowi przeszkody do jej dochodzenia we właściwym trybie. Jeżeli odmowa uznania wierzytelności nastąpiła w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku upadłego, dochodzenie wierzytelności, której odmówiono uznania, jest możliwe dopiero po umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego. Regulacja cytowanego przepisu dotyczy jedynie tych wierzytelności, o zasądzenie których przed ogłoszeniem upadłości wierzyciele nie wystąpili na drogę postępowania sądowego. W tych przypadkach prawomocna odmowa uznania wierzytelności na liście wierzytelności uniemożliwia im dochodzenie roszczeń w postępowaniu upadłościowym. W szczególności wierzyciele nie mogą wytoczyć powództwa przeciwko syndykowi o zasądzenie świadczenia wynikającego z wierzytelności, której odmówiono uznania na liście wierzytelności. Nie odnosi się to natomiast do wierzytelności powstałych po ogłoszeniu upadłości, czyli w stosunku do masy upadłości. Potwierdza to pogląd zaprezentowany przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 stycznia 2009r. (III CSK 244/08), z którego wynika, że proces cywilny o wierzytelności upadłościowe jest co do zasady niedopuszczalny, z wyjątkiem sytuacji określonej w art. 145 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, gdy postępowanie sądowe zostało wszczęte przed ogłoszeniem upadłości pozwanego, a w postępowaniu upadłościowym odmówiono ich umieszczenia na liście wierzytelności. W takim przypadku wierzytelność może być dochodzona przeciwko upadłemu po umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego (art. 263 pr.u.n.). Wierzyciel, który przed ogłoszeniem upadłości dłużnika nie wszczął procesu o wierzytelność podlegającą umieszczeniu na liście wierzytelności, po ogłoszeniu upadłości nie może już wytoczyć o nią powództwa, chyba że chodzi o wierzytelność powstałą po ogłoszeniu upadłości (wierzytelność w stosunku do masy upadłości) wynikającą z czynności dokonanych przez syndyka albo ze stosunków prawnych powstałych jeszcze przed ogłoszeniem upadłości, w które jednak wstąpił upadły.

Syndyk Masy Upadłości, zarzucając więc naruszenie ciągu kilku przepisów, w tym art. 263 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, nie ma racji. Proces o wierzytelności powstałe po ogłoszeniu upadłości, w tym o istotną z punktu widzenia toczącego się sporu należność odsetkową, może się toczyć, bez potrzeby jego zawieszania i prowadzić do wydania rozstrzygnięcia. Oceny tej nie zmienia treść art. 146 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, którego naruszenie Syndyk również zarzucił. Wymieniony przepis zawęza przedmiot swojej regulacji jedynie do postępowania egzekucyjnego i zabezpieczającego, przez co należy rozumieć inicjowanie takiego postępowania przez wierzyciela i jego prowadzenie przez organ egzekucyjny. W ocenie Sądu II instancji, Sąd Rejonowy prowadząc postępowanie procesowe, służące jedynie rozpoznaniu roszczeń powoda, a nie bezpośrednio ich wyegzekwowaniu, nie naruszył ww. przepisu, bo też trudno sobie wyobrazić w jaki sposób miałby to uczynić. Przedmiotem i celem postępowania procesowego nie jest przecież rozstrzygnięcie o możliwości wszczęcia egzekucji. Tak samo, jak postępowanie upadłościowe nie stanowi przeszkody w wydaniu tytułu egzekucyjnego w określonych sytuacjach, tak też mimo ogłoszenia upadłości nie ma przeszkód do nadania tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko upadłemu klauzuli wykonalności. Art. 146 pr. u. n. nie zawiera w tym zakresie zakazu. Przepis ten zawęza przedmiot swojej regulacji jedynie do postępowania egzekucyjnego i zabezpieczającego, przez co należy rozumieć inicjowanie takiego postępowania przez wierzyciela i jego prowadzenie przez organ egzekucyjny. Postępowanie klauzulowe, choć funkcjonalnie związane z postępowaniem egzekucyjnym, to jednak nie jest sensu stricto elementem tego postępowania. Postępowanie klauzulowe ma charakter autonomiczny w stosunku do postępowania rozpoznawczego, poprzedzającego wydanie tytułu egzekucyjnego, oraz taki sam charakter w stosunku do właściwego postępowania egzekucyjnego, mającego

na celu przeprowadzenie egzekucji. Stanowi ono więc stadium pośrednie między postępowaniem rozpoznawczym a postępowaniem wykonawczym. W postępowaniu klauzulowym sąd nie bada faktycznych przesłanek dopuszczalności wszczęcia postępowania egzekucyjnego na gruncie określonego stanu faktycznego. Zakres kognicji sądu jest ograniczony, a jego przedmiotem jest ustalenie, czy zostały spełnione przesłanki nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, a zatem czy określony tytuł egzekucyjny uprawnia wierzyciela do wszczęcia egzekucji w rozumieniu podstaw określonych w art. 776 i 777 k.p.c., czy nadaje się do egzekucji sądowej, a także czy z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności wystąpiła osoba uprawniona (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 9 listopada 1994r., III CZP 143/94, OSNC 1995/3, poz. 46; postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2000r., III CZ 48/00, LEX nr 51816; uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 28 października 2010r., III CZP 65/10, OSNC 2011/3, poz. 27, a także postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 22 lutego 2013r., I ACz 127/13, LEX nr 1289671 i postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 7 marca 1993r., I ACz 138/93, OSA 1993/11, poz. 78). Podobnie, jak w postępowaniu klauzulowym nie dochodzi do badania przesłanek dopuszczalności wszczęcia postępowania egzekucyjnego, tak również w postępowaniu rozpoznawczym Sąd je prowadzący takiej oceny nie dokonuje. W związku z tym oczekiwanie Syndyka Masy Upadłości, aby Sąd rozpoznający przedmiotową sprawę, na etapie postępowania rozpoznawczego, rozstrzygnął czy i w jaki sposób możliwe jest prowadzenie postępowania egzekucyjnego, a w zasadzie przyjął, iż takiej możliwości nie ma, jest chybione. Przypomnieć należy, że przepisy kodeksu postępowania cywilnego w części regulującej postępowanie egzekucyjne, zawierają przepisy ograniczające bądź wręcz wykluczające możliwość prowadzenia egzekucji, nie oznacza to jednak, że postępowanie rozpoznawcze toczyć się nie może. W związku z tym w przedmiotowej sprawie Sąd I instancji, oceniając że zachodzi dopuszczalność drogi sądowej i że nie ma przeszkód do prowadzenia procesu i wydania rozstrzygnięcia, nie naruszył art. 263 pr. u. n. Sąd ten nie był w ogóle zobowiązany do tego, by rozważać, czy i w jakim trybie odbędzie się egzekucja zasądzonej należności i tak naprawdę uczynił to, formułując w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku jedno tylko zdanie o treści „Również związane z nią odsetki stanowią wiarygodność do masy upadłości i powinny być zaspokajane z masy upadłości na bieżąco przez syndyka” (k. 100 verte). Bazując na tym jednym zdaniu, Syndyk Masy Upadłości, poszukujący argumentów przemawiających za poglądami, jakie zaprezentował w toku postępowania i w apelacji, wskazał że Sąd Rejonowy naruszył art. 342 ust. 1 pkt 5 i art. 230 pr. u. n. Sąd II instancji tego poglądu nie podziela, po pierwsze dlatego, że rozstrzyganie o trybie i kolejności egzekwowania należności zasądzonych wyrokiem, nie należy do sądu rozpoznającego spór, a po drugie z tego względu, że Sąd I instancji – poza jednym powołanym zdaniem – kwestii tej w ogóle szczegółowo nie rozważał. Zdaniem Sądu Okręgowego nie był do tego zobligowany, ponieważ jego zadaniem było najpierw rozstrzygnięcie, czy jest właściwy do prowadzenia przedmiotowego procesu, a potem, czy powodowi faktycznie należne są odsetki od wypłaconej z opóźnieniem odprawy, za jaki okres i w jakiej kwocie. Kwestia zaś tego, w jakiej kolejności i z jakich funduszy Syndyk Masy Upadłości będzie zaspokajał zasądzoną należność miała znaczenie wtórne i pozostawała bez żadnego wpływu na to, o czym Sąd I instancji musiał rozstrzygnąć. Odnosząc się jednak do obaw Syndyka dotyczących możliwości uprzywilejowania powoda w stosunku do innych wierzycieli, odwołać należy się do uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2004r. (I PK 483/03), w którym SN również takie obawy analizował i podkreślił, że wydanie przez sąd w procesie cywilnym wyroku nie jest równoznaczne z pierwszeństwem w egzekucji. Dalej wyjaśnił, uwzględniając stan prawny, adekwatny do stanu faktycznego tamtej sprawy, że należności zasądzone wyrokiem będą podlegały zaspokojeniu zgodnie z przepisami art. 204 i 205 Prawa upadłościowego w trybie podziału masy upadłości. Można byłoby przyjąć, że podobnie będzie również w przedmiotowej sprawie, przy czym w miejsce wymienionych przepisów, stosować należy te, które po zmianie odnoszą się do stanu faktycznego przedmiotowej sprawy. Z punktu widzenia rozstrzygnięcia, jakie w tej sprawie wydał Sąd Rejonowy, najistotniejsze jest jednak nie to, w jakiej kolejności Syndyk zaspokoi powoda, ale to, że zaskarżone rozstrzygnięcie zapadło w zgodzie z obowiązującymi przepisami. Sąd I instancji miał i formalne, i materialnoprawne podstawy, aby o roszczeniu odsetkowym powoda orzec, a apelacja – jako koncentrująca się na kwestiach w części nieistotnych dla postępowania rozpoznawczego, a w części chybionych, musiała podlegać oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

sędzia Renata Gąsior sędzia Agnieszka Stachurska sędzia Małgorzata Jarząbek